

MIHAIL BABROVSKI IN SLOVENCİ

Še vedno ni raziskav, ki naj bi pokazale, kako je vednost o Sloveniji in Slovencih prodirala v svet. Zato bo prav, da opozorimo na nekoga, ki je že sorazmerno zgodaj prispeval k tej vednosti. Bil je to Mihail Babrovski, Belorus, uniatski duhovnik, slavist in arabist, ki je bil leta 1819 v Sloveniji in nato opravil pomembno vlogo informatorja številnih slavistov, ki so prihajali v Slovenijo.

Med slavisti ime Mihaila Babrovskega ni neznano. Povezano je z odkritjem Supraselskega kodeksa, katerega del hrani danes Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Vendar so podatki o njem zelo skromni, predvsem pa pomanjkljivi. To velja v prvi vrsti za podatke o njegovi narodnosti. Avtorji, ki pišejo o njem, se zelo pogosto izogibajo, da bi imenovali njegovo narodnost. Navadno ga predstavljajo le kot »uniatski duhovnik iz Vilna«, kot je to storil recimo Nahtigal (10,197)* ali Novaković (12,45). Ta navada se je ohranila prav do novejših časov, saj tudi nekateri novejši avtorji (1 in 6) nikjer ne omenjajo njegove narodnosti. Drugi, kot na primer Kidrič (7,576), trdijo, da je bil Poljak. Tako o njem piše tudi Ottův slovník (11,210) ali Francev (5) v svoji knjigi o poljskih slavistih, najboljše delu, v katerem je Babrovskemu posvečeno kar 120 strani velikega formata. Srečamo tudi podatke, da je bil Babrovski Rusin (3,287). Ugotovitev, da je bil Babrovski Belorus, se pojavi šele v najnovejši literaturi (8 in 9). Podrobneje o njem piše tudi I. Čurkina v svoji knjigi o znanstvenih stikih med Rusi in Slovenci, ki je bila tudi osnovni vir podatkov (4).

Da tudi sam Babrovski ni bil ravnodušen do vprašanja svoje narodnosti, priča med drugim raba izraza »Ruthenus«, ki ga je večkrat pripisal svojemu imenu (5, XLVIII in XCVII). S tem je nedvomno hotel, če je le bila primerna priložnost, opozoriti, da ne želi biti ne Rus ne Poljak. Da so bili o tem istega mnenja tudi drugi, priča recimo podatek, da ga je tako v nekem svojem pismu imenoval tudi Kopitar (1,171). Obenem pa viri (4,12) poročajo, da je pridigal v beloruščini, saj je vrsto let služboval tudi v domači Belorusiji kot uniatski duhovnik.

O Babrovskem je sicer malo znanega. Njegovo ime zaman iščemo v splošnih enciklopedijah. Celo v tako specializiranem delu, kot je obširni bibliografski slovar M. G. Bulahova (2), ki je izšel v Belorusiji, podatkov o Babrovskem ni najti. Zato bo prav, da vsaj na kratko predstavimo to zanimivo osebnost ter opozorimo predvsem na njegove stike s Slovenci in Slovenijo ter na vlogo, ki jo je imel pri obveščanju predvsem vzhodnoslovanske pa tudi poljske javnosti o naši deželi in našem narodu.

Zanimiva je že pisanost oblik, v katerih se je ohranilo njegovo ime, bodisi da ga je uporabljal sam, bodisi da so ga zapisali drugi. Poleg najbolj pogostega Mihał Bobrowski, saj je največkrat pisal poljsko, in Michaël Bobrovius, če je po šegi tistega časa pisal latinsko, srečamo tudi oblike Mihail Kirilovič Bobrovskij, a tudi drugače: Bobrowsky (1,321), Bobrowschius (1,215) in celo Bovrovius (1,150). Uporabljal bom obliko, ki ustreza sodobnemu beloruskemu pravopisu, torej Mihail Babrovski, v želji, da poudarim njegovo narodnost.

Mihail Babrovski se je rodil 8. novembra 1784 v vasi Wólka, v tedanji grodnenski guberniji v carski Rusiji. Danes je to v Ljudski republiki Poljski. Oče je bil vaški duhovnik, uniat. V šolo je hodil k piaristom, gimnazijo pa je končal v Bialistoku. 1808. je stopil v se-

* Prva številka pomeni zaporedno številko v seznamu virov, druga pa stran.

menišče v Vilnu. Obenem je študiral na univerzi, kjer je diplomiral iz filozofije (1811) in teologije (1812). Že 1814. leta razlaga sv. pismo na univerzi v Vilnu. 1815. l. je bil posvečen za uniatskega duhovnika. V letih 1817–22 je kot štipendist univerze v Vilnu potoval po Evropi, kjer naj bi spoznal teološko šolstvo in stare jezike. Bil je na Dunaju, v Pragi, Gradcu, Ljubljani, Benetkah, Padovi, Bolonji, Firencah, Rimu, Splitu, Zadru, Dubrovniku, Neaplju, Parizu in Dresdnu. Po vrnitvi je na univerzi v Vilnu predaval eksegezo in hermenevtiko svetega pisma ter arabščino. Ker je bil naklonjen študentskim nemirom, je bil 1824. odpuščen z univerze in izgnan v samostan Žirovice. Na pobudo zaščitnikov (Rumjancev, Czartoryski) so ga pomilostili in ga 1826. leta postavili za profesorja biblične arheologije. Obenem je predaval staro cerkveno slovanščino na semenišču v Vilnu. Ko so 1832 ukinili univerzo v Vilnu ter 1833 še uniatsko semenišče, so Babrovskega upokojili. Nastanil se je na svojem posestvu v Šerešovu in se popolnoma posvetil znanosti. Po ukinitvi unije v Rusiji je 1837 prestopil v pravoslavje. Umrli je 21. septembra 1848 v Šerešovu.

Znanstveno delo Mihaila Babrovskega je še malo raziskano. Kot mlad znanstvenik je bil med tistimi, ki jih je novoustanovljena univerza v Vilnu na pobudo kneza Adama Czartoryskega poslala na študijsko potovanje, da bi se pripravil za bodoče delo profesorja na univerzi. Čeprav so ga namenili predvsem za teološke vede, se je Babrovski kmalu oblikoval v jezikoslovca, slavista in arabista. Že 1824. l. je objavil kratek oris arabščine in arabske književnosti. Nekaj svojih člankov je posvetil biblišiki, vendar je večina le posvečena slavistiki. Tako je predstavil svoje slavistično usmerjeno potovanje po Dalmaciji, poročal o starih hrvaških rokopisih ter prvi v tujini poročal o življenju in delu Ivana Gundulića. Večino svoji spisov je objavil v časopisu *Dziennik wileński*, nekaj pa jih je izšlo tudi v ruskih revijah *Vestnik Evropy* in *Bibliografičeskie listy*. Z opisom slovanskih rokopisov je sodeloval tudi v knjigi A. Maia o rokopisih vatikanske knjižnice. Svetovno slavo si je pridobil z odkritjem Supraselskega kodeksa 1823. Veliko njegovih del je ostalo v rokopisu in še ti so po večini zgoreli v požaru v Šerešovu 1848. Verjetno je tam izginilo tudi njegovo življenjsko delo *Zgodovina tiskanja slovanskih knjig v Litvi*. Obseg njegovega znanstvenega dela je mogoče spoznati tudi posredno. Ohranjena so številna njegova pisma in poročila, ki jih je pisal Czartoryskemu ter univerzi v Vilnu pa tudi mnogim slavistom tistega časa. O pomembnosti Mihaila Babrovskega priča tudi njegovo članstvo v številnih znanstvenih društvih in akademijah v Rimu, Moskvi, Londonu in Parizu.

Kakšne stike je imel Babrovski s Slovenci in Slovenijo? Na svoje študijsko potovanje po Evropi se je Babrovski odpravil z natančno načrtanimi navodili (5,CIII), da naj bi spoznal, kako poučujejo religijo, ter se seznanil s starimi jeziki. V ta namen naj bi ostal dve leti na Dunaju, eno pa naj bi uporabil za popotovanje, med drugim tudi med Slovani. Vendar je kmalu spoznal, da je preučevanje starih jezikov na Dunaju na tako nizki stopnji, da je pričel razmišljati, kako bi šel te jezike študirat v Rim ali Pariz. Tedaj se je bliže spoznal z Jernejem Kopitarjem. Verjetno je prav pod njegovim vplivom svoje študijske interese vedno bolj usmerjal k slavistiki, k preučevanju starih tiskov in rokopisov. Gotovo je tedaj pričel zbirati gradivo za svoje delo *Zgodovina tiskanja slovanskih knjig v Litvi*. V začetku leta 1819 se je odpravil na popotovanje po nekaterih slovanskih deželah. S Kopitarjevimi priporočilom je odšel k Dobrovskemu v Prago, kjer je ostal dva meseca. Tu se je seznanil z najuglednejšimi predstavniki češkega kulturnega in znanstvenega življenja. Po vrnitvi na Dunaj se je maja istega leta odpravil proti Budimpešti. Vendar je zaradi birokratskih težav spremenil smer in čez Sedmograško in Porabje prispel v Gradec; odtod pa se je napotil v Ljubljano. Pobudo, da bi obiskal Ljubljano, mu je nedvomno dal Kopitar, saj mu je med drugim naročil, naj izroči Zoisu dva izvoda Mrazovićeve slovnice. Zois je bil tedaj že hudo bolan. Kljub temu ga je sprejel in se z njim pogovarjal kar tri ure. V svojem poročilu Czartoryskemu podrobno poroča o tem obisku. Pravi, da sta se z Zoismom med drugim menila o slovenskih narečjih in da je Zois trdil, da se štajersko narečje ne razlikuje veliko od gorenjskega. Menila sta se tudi o Pohlinu, za katerega je Zois dejal, da je v svoji

slovnici pokvaril jezik, ker ni upošteval predhodnikov in njihovih dosežkov. Še posebej mu je očital, da nikjer ni omenil Bohoričeve slovnice. Razložil mu je, da v šolah poučujejo tudi slovenščino in da je na liceju celo profesor, ki predava slovenski jezik in književnost. Pripovedoval mu je tudi o svojih načrtih, da bi natisnili nemško-slovenski slovar. Dela se je lotil Vodnik, vendar je medtem umrl. Potožil je tudi, kako težko je najti Trubarjeve tiske, še posebej tiste v glagolici in cirilici, saj so jih duhovniki vse požgali. Obenem se je pohvalil, kako je nabavil Dalmatinovo Biblijo, ki da jih je na vsem Kranjskem le pet izvodov. V poročilu Czartoryskemu o svojem bivanju v Ljubljani, ki je med drugim prava majhna zgodovina slovenske književnosti tistega časa, saj predstavi pisatelje od Trubarja do Matevža Ravnikarja, je bil izredno zadovoljen s srečanjem s Zoisom. Pravi, da je mogoče pogovor s Zoisom primerjati s tistim, ki ga je imel v Pragi z Dobrovskim. O Zoisu je napisal tudi, da ga imajo domači pisatelji za mecena. Navedel je podatke o tem, kako je pomagal Linhartu pri njegovi zgodovini ter Kopitarju pri gramatiki in še posebej Vodniku pri njegovem delu pri slovarju.

Razen s Zoisom se je seznanil tudi z nekaterimi drugimi Slovenci. Predvsem omenja Matevža Ravnikarja in Jakoba Zupana. S slednjim sta imela zanimiv razgovor o glagolskih spomenikih in o tem, kako izginjajo glagoljaši v Dalmaciji. Čeprav ga ni mogel osebno spoznati, Babrovski v svojem poročilu zelo lepo piše o Vodniku. O njegovi zbirki Pesmi za pokušajo pravi, da so v njej pesmi, ki so »... po svoji liričnosti blizu Horacijevim, druge pa po preprostosti tekmujejo z Anakreontovimi...« (5,269). O njegovem slovarju pravi, da ga je delal po »... vzoru na Adelungov...«. Potem je naštel še Ravnikarjeva dela in povedal, da »... sedaj dela na prevodu svetega pisma po izvirniku in že ima pripravljen Pentatevh za tisk, čaka samo nove črke. Naročil je Kopitarju, naj jih nabavi na Dunaju...« (5,269).

Splošno je bil Babrovski z bivanjem v Sloveniji zadovoljen, saj piše, da ga je »... srečanje s predstavniki liceja in ostalimi literati, njihova odkrita beseda, prisrčno vedenje in gostoljubnost prepričala, da so pravi predstavniki slovanskega rodu...« (4,13).

V njegovih spisih srečamo še nekaj podatkov o Sloveniji. Tako je na primer opozoril na podobnost med oblačili Slovenk in Belorusinj ter na podobnost slovenskih hiš z beloruskimi.

Po kratkem bivanju v Ljubljani se je odpravil v Benetke in dalje v Italijo. Pri tem pa ni popolnoma opustil stikov s Slovenci. Ohranjen je na primer osnutek pisma Zupanu (5,LXXXIX), iz katerega je razvidno, da sta načrtovala skupno popotovanje po Dalmaciji. Ker Zupan ni imel dovolj denarja, je Babrovski celo pisal Czartoryskemu za pomoč. Žal iz tega ni bilo nič. Na potovanje po Dalmaciji se je Babrovski odpravil v družbi dveh hrvaških prijateljev: Frana Apenndinija in Pavla Kačiča – Miošiča.

V pisnih stikih je ostal tudi s Kopitarjem. O tem priča vrsta pisem, ki mu jih je poslal iz Pariza in Rima. Da se je tudi Kopitar zanimal za Babrovskega, priča pismo, ki ga je napisal Apenndiniju (1,150), v katerem mu sporoča, da so Babrovskega odstranili z univerze. Podrobnejša raziskava bi verjetno pokazala še marsikaj zanimivega o stikih med Kopitarjem in Babrovskim. Že sedaj pa je znano, da je Babrovski po vrsti posredovanj 1836. leta poslal Kopitarju prvi del Supraseljskega zbornika. Kasneje, to je 1839. leta je dobil še drugi del. Oba je prepisal. Prvi del je vrnil Babrovskemu, drugega pa ne. Ostal je v njegovi knjižnici in ga danes hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani.

Koliko je Babrovski s svojim bivanjem pri nas in s svojimi stiki s Slovenci prispeval k širjenju vednosti o nas in naši domovini, bo treba še dognati. Dejstvo, da je večino ob sedaj znanih podatkov o Slovincih zabeležil predvsem v svojih pisnih in poročilih Czartoryskemu in univerzi v Vilnu ter da jih je le manjši del objavil v lokalnem in malo dostopnem časopisu Dzennik wileński, govori za to, da njegove informacije niso imele širokega ob-

činstva. Vendar če vemo, da je večino svojih spoznanj v številnih pismih sporočal tudi skoraj vsem tedaj znanim slavistom in da je npr. Köppen v svoji reviji Bibliografičeskie listy priporočal vsem, ki se nameravajo odpraviti na znanstveno potovanje med južne Slovane, naj se pred tem posvetujejo tudi z Babrovskim, morda njegov delež le ni bil tako majhen. Köppenov nasvet ni izzvenel v prazno. Po vzoru univerze v Vilnu so nekaj kasneje, v štiridesetih letih devetnajstega stoletja, tudi druge ruske univerze pričele pošiljati svoje bodoče profesorje na študijska potovanja med Slovane. Mnogi med njimi, kot na primer Sreznjevski, Bodjanski, Preis in Grigorovič, so med drugim potovali tudi po Sloveniji in nato veliko in podrobno pisali o teh potovanjih in s tem močno prispevali k širjenju vednosti o nas in naši deželi. Bilo bi zanimivo ugotoviti, koliko in kako je pri tem sodeloval tudi Mihail Babrovski osebno in s svojimi deli. Vsekakor pa bi kazalo podrobneje preučiti vse ohranjeno gradivo o Babrovskem: objavljeno in tisto, ki je ostalo v rokopisih ter po različnih arhivih. Gotovo bo v njih še marsikaj zanimivega, kar bo dopolnilo to skopo podobo, nastalo zgolj na pri nas dostopnem gradivu, ki je navedeno v seznamu virov.

Literatura:

1. Bonazza Sergio, *Bartholomäus Kopitar*, Italien und der Vatikan, München 1980.
2. Bulahov M. G., *Vostočnoslovanske jazykovedy I.–III.* Minsk 1976–78.
3. *Česky slovník bohovedy*, Praga 1916.
4. Čurkina I. V., *Russkie i sloveny*, Moskva 1986.
5. Francev V. A., *Pol'skoe slavjanovedenie konca XVII. i pervoj četverti XIX. st.* Praga 1906.
6. Gyglewicz Feliks, Bobrowski Michał, *Encyklopedia katolicka*, Lublin 1976, II., str. 692
7. Kidrič France, *Zgodovina slovenskega slovstva*, Ljubljana 1929–38.
8. *Kirilo-metodievská encyklopedija*, Solija 1985.
9. Labyncev J. A., *Pervaja kniga, napečatanaja glagolicej i eë issledovatel' Mihail Bobrovskij, Sovet'skoe slavjanovedenie*, Moskva 1983, 4, 88.
10. Nahtigal Rajko, *Jerneja Kopitarja spisi*, knjiga I. Ljubljana 1944.
11. *Ottuv slovník naučni*, IV. Praga 1891.
12. Novaković Stojan, *Primeri književnosti i jezika*, Beograd 1904.

Summary

MIHAIL BABROVSKI AND THE SLOVENES

The White Russian Mihail Babrovski (1784–1848) was one of the first who informed the East Slavs about Slovenia, the Slovenes and their literature. When travelling around Europe (1817–1822) for research purposes he also visited Ljubljana on Kopitar's advice. Here he met some literary figures (Zois, Ravnikar, Zupan). He reported on them mainly in his letters to Adam Czartoriski at Vilno University and in the newspaper *Dziennik Wilénski*. He preserved his connection with Kopitar a long time after that. His personal contact with a number of scientists-to-be who did research on Slovenia is also of considerable importance.